

Ivan Tavčar

MRTVA SRCA

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:

Mrtva srca

Ivan Tavčar

Ivan Tavčar, 1884

Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:

Bird Publisher

DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš

Telefon: +386 (1) 723 78 28

E-pošta: info@bird-publisher.com

www.bird-publisher.com

Urednik: Damjan Plut

Oblikovanje: Grafiza

PDF in e-knjiga narejena: junija 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-311.2(0.034.2)

TAVČAR, Ivan, 1851-1923

Mrtva srca [Elektronski vir] / Ivan Tavčar. - El. knjiga. -

Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-046-2 (pdf)

ISBN 978-961-279-047-9 (mobi)

ISBN 978-961-279-048-6 (ePUB)

257116672

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.

Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.

Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Prvo poglavje	6
Drugo poglavje	9
Tretje poglavje.....	13
Četrto poglavje	17
Peto poglavje.....	20
Šesto poglavje.....	24
Sedmo poglavje	27
Osmo poglavje.....	31
Deveto poglavje	35
Deseto poglavje	39
Enajsto poglavje.....	41
Dvanajsto poglavje.....	45
Trinajsto poglavje	48
Štirinajsto poglavje.....	55
Petnajsto poglavje.....	61
Šestnajsto poglavje	63
Sedemnajsto poglavje	70
Osemnajsto poglavje.....	77
Devetnajsto poglavje.....	84
Dvajseto poglavje	92
Enaindvajseto poglavje.....	97
Dvaindvajseto poglavje	99
Triindvajseto poglavje	105

Prvo poglavje

*Popotnik pridem čez goro,
In kamor se oko ozre,
povsod se mu nov svet odpre.*

J. Strel

Na mehkih blazinah v kupeju drugega razreda je sedel gosposki človek ter se očitno bojeval z dolgim časom. Primaknil se je bil k oknu in zrl je v krajino, nad katero se je krožilo tedaj tožno jesensko nebo.

Ali da ustrežem takoj svoji bralki, če mi katero privoščijo dobri bogovi, povem, da je ta naš junak mlad človek, in, kar je veliko večjega pomena, lep, mlad in neoženjen človek!

V tem trenutku pa, ko smo se mi sešli z njim, se prav dolgočasi. Ko v prirodi ne najde iskane tolažbe, odmakne se k sredi blazine, izvleče počasi cigaro ter si jo zdihuje zapali. Potem izpušča dim proti stropu ter si pogladi tu in tam mehke pričetke prve brade, ki mu je obdajala blede obraz.

»Strašen čas!« reče končno, vzemši uro iz žepa. »Že dve! A še zdaj ni te čudne Grčave! Prav kakor bi se človek v večnost peljal!« Zopet se zavije v dim ter zatisne oči. Tedaj pa se ustavi vlak. »Grčava!« začuje se glas hripavega kondukterja. Bila je to majhna železniška postaja, v ozki dolini ležeča in okrog in okrog obdana z gozdi. Vštric železne ceste je tekla precej mogočna voda med tesnimi travniki, po katerih se je tedaj pasla živina. Tu in tam je čepela koča, z vinsko trto preprežena, slabo zidana, z raztrganim ostrešjem ali pa še celo nevarno v stran nagnjena.

Vtis tega kraja je bil čuden, nevesel, in to tem bolj, ker se je iz gozdov oglašal rog, z melanholično zavitim glasovi, zbirajoč čredo okrog pastirja. V sredi te pustinje pa se je tiščalo štacijsko moderno poslopje, kakor da bi bila kultura prav hitro stopala tod mimo ter v hitrici pustila to svoje znamenje za seboj!

Žvižg – in hlaпон oddrda dalje po dolini. Naš znanec ostane sam na peronu in pri srcu mu je, kakor da je tu zapuščen v samotni puščavi. Nekaj časa zre predse. V prvem trenutku v istini ni vedel, kaj bi počel.

»Dalje moram!« reče polglasno. »Svoje reči pustim tu, dokler ne zvem, kako se mi uravna usoda!«

Prekorači vratca nizke ograje. Po slabi, blatni cesti stopa med njivami, po katerih je takrat zorela ajda. Počasi dospe do mesta, kjer se pot navzdol proti strugi zavije ter se odpre pogled na reko. Naš potnik opazi takoj star brod ob bregu in nad njim v melini čepečo brodnikovo kočo. Pred njo sedita postarni ženski. K njima pristopi naš znanec ter ju vpraša, kod naj gre, če hoče na Višavo. Vprašana čutita potrebo, omehčati si srce med seboj.

»Katra,« vpraša prva tiho, nagnivši se proti drugi, »kdo je ta človek?«

»Bog ve, kdo je?« vpraša le-ta.

»Jaz ga ne poznam.«

»Jaz tudi ne!«

»Na Višavo bi rad!« pravi prišlec znova.

»Na Višavo?« začudi se Katra. »Pa zakaj ne na Nižavo?«

»Ali Višave ni?« vpraša tujec.

»Višava, se ve, da je! – pa tam ni vse, kakor bi moralo biti!«

In važno obrne veli obraz proti njemu. »Tam, rečem vam, pa ne da bi se šalila, tam so strahovi in duhovi mrtvaški, rečem vam, odkar se je storila tista grozna smrt!«

Lahno se je zasmel, a vendar mu je bilo tesno pri srcu, ko je odgovoril: »Strahov se ne bojim. Pota ne poznam.«

»Čez vodo morate in čez hrib navzgor!«

»Čez vodo? In kdo me prepelje?«

Namesto odgovora prične Katra prav silno kričati: »Miha! Miha!«

Miha kmalu prikorači iz veže.

»Bo že spet treba čez vodo!« pristavi jezno, opazivši tujca. »Da ga ni miru, da bi človek le eno uro v miru prespal!« Potem gre ter prične pri brodu z verigo rožljati. Bojazen prešine potnika, videčega okornega brodnika. Končno položi plačilo pred starki na mizo ter stopi vdano na ladjo. Miha poprime kolec ter odriva od brega.

»Ali boš mogel?« povpraša oni boječe.

»Mogel?« in Miha se raztegne od samega srda in z roko si šine med puste lase na glavi. »Mogel?« in zaničljivo zavleče usta. »Mogel? Le tega nikar ne vprašajte! Pa sem prepeljal samega » gospoda«, pa je bila voda velika, rjava, kalna, pa je nosil Boga na rokah in sveto obhajilo; pa sem vendar prepeljal! Pa bi vas ne?«

In res priveslata srečno na drugo stran. Tu se je takoj pri bregu vzdigovalo hribovje, da je bilo v vznožju komaj prostora za ozko cesto. Po tej cesti se odpravi naš junak. Pod njim v strugi se vleče voda počasi in brez šumenja. Tu in tam se kažejo očem umazani, peščeni prodi in bele povodne lastovice se vzdigujejo z njih ter letajo okrog valov, topeče se zdaj skoraj v vodi, zdaj pa zopet po-bliskavo kvišku švigajoče.

Nad cesto po rebri se razprostirajo veličastni gozd, gozd samega kostanja, s starimi, iz zemlje molečimi koreninami. Žolne potrkavajo po deblih in oglašajo se druge ptice.

Naš potnik počasi koraka. Saj se mu ne mudi nikamor. Sonce pluje še visoko na nebu in jesen še ni tako pozna, da bi noč hitro in zgodaj nastopila. Hipoma se mu napolni srce s tisto prečudno slastjo, ki veje v starih gozdih ter objema potnika, pod njih senco hitečega.

»Saj je vendar krasno v domovini!« vzklikne srečno. Zdaj se zavije dolina bolj proti jugu in odkrije se čisto nov razgled. Dolina se vleče daleč proti jugu in po njej reka, enaka srebrni kači. Ob vodi se vije cesta kakor siv trak, ki se zdaj skrije med zelenjem, zdaj pa zopet prikaže. Na tej strani se širijo kostanjevi logi po bregovih, na oni pa se vijejo okrog hribovja vinogradi s hramovi in belimi hišicami.

Naš prijatelj dospe do razpotja. Cesta vodi dalje ob vodi, stranska pot pa se odcepi navpik v goro. Velika lesena roka z napisom: »Na Nižavo!« govorila je jasno, da se po tej poti dospe tudi na Višavo, o kateri je naš znanec vedel, da je Nižavi soseda. Po poti navpik odpravi se torej. Zdaj stopi šele v gozd, ob katerega robu je hodil poprej. Sam ni vedel, kako se mu je vsiljevala treznost v

dušo. Nehote se zamisli v preteklo svoje življenje in spomni se tudi ukaza, ki ga je privabil v kraje, v kraje domovinske, a njemu do zdaj neznane. Od juga je vlekla sapa tedaj, in vrhovi v gozdu so šumeli, kakor bi sami sebi nekaj skrivnostnega pripovedovali.

»Kaj šume? Kaj si pripovedujejo?« vpraša naš potnik samega sebe. »Mislim, da je čas in da sem na pravem mestu.«

Ravno tik pota razprostira široke svoje veje star kostanj, pod katerim je rastlo mehko mahovje, mehko in k počitku vabeče. Tu sem sede, podpre glavo in zre v zeleni gozd. Jesenska bučelica brenči okrog njega in zdaj pa zdaj pade nanj rumeni list. Ali vse to ga ne moti. Takoj privleče na dan zavitek listin, odveže rdeč trak, s katerim so bile prevezane, ter prične brati.

Jesenska bučelica ga brenče obletava in rumeno listje pada nanj – ali on bere in bere.

Drugo poglavje

*Ljubezen te je pogubila,
mladosti zamorila cvet ...*

Boris Miran

Sin moj! Obljuboval sem ti večkrat, da tedaj, ko bodo počivale moje kosti v zemlji in bom jaz, trudni potnik tega življenja, vzel od tebe za vselej slovo, da se ti bo tedaj odkrilo, kar je ležalo temno in težko nad menoj! Ležalo ves čas, kar sva ga skupaj preživela! Ali moja želja je bila, da se ti to vse odkrije v krajih, kateri so me gledali otroka, življenja radostnega.

Sin moj, ko to bereš, vršé nad teboj stari kostanji, katerih se je veselil tvoj oče v mladosti, ko so tudi vršali nad njim, od sape premikovani. In letal sem med njimi, pulil stari mah od debel ter sesal vase divno življenje, katero klije v teh večnih gozdih. In kako sem živel! Kaj sem se menil sveta tam zunaj! Na mehkih tratinah sem polegla in gledal skozi vejevje do jasnega neba. Ali sem pa hitel po stezah, štel znance svoje, stare kostanje, in bil radosten, da sem živel v sredi njihovi.

Vse se ti odkrije! Kadar prideš po beli cesti navzgor, do vrha, tedaj se ti odpre kostanjev gozd in ravnina se razprostira pred radostnim tvojim pogledom. V tej ravnini opaziš takoj malo kmečko vas z belimi kočami, v ozadju pa mesto – Lukovec. Ravno pod nogo ti leži bolj gosposko poslopje. To je Višava. Ni graščina. Podobno je prostorni pristavi. Tam zdolaj skoraj pri vasi pa je še drugo gosposko poslopje. Graščina je skoraj. In to je Nižava!

Bogomir, tu se je rodil tvoj oče. Tedaj je bil gospodar na Nižavi in tudi na Višavi Gregor Lesovėj – oče moj. Osoren mož, čuden mož. Posestnik več hiš v Lukovcu si je bil pridobil s srečno vinsko in drugo kupčijo za svoje razmere velikansko premoženje. Iz malo olikane rodovine je bil sam takisto v sredi med kmečkim veljakom in olikanim meščanom. Na svetu je ljubil le dve reči – denar in pa svojega Ernesta. Leta je bil sin njegove sestre. V siromaštvu je bila umrla nekje tam doli na Hrvaškem in zapustila tega otroka. Po to siroto je šel moj oče ter jo pripeljal domov na Nižavo. Ravno isti čas mu je bila žena – moja mati – umrla. Ali le-to ga ni prehudo zadelo. Čudno pa je bilo, kako je ljubil sina svoje sestre! Mene je puščal letati ves božji dan po kostanjevih gozdih in, če sem bil bolan, malokdaj je prišel k postelji. Ernesta pa je nosil na rokah, gladil mu mehke lase ter ga imel vedno na svoji strani. In tako je ostalo do tedaj, ko sva z Ernestom dorasla in prišla v šolo, na gimnazijo v Lukovec.

Kar je pisal, pisal je le Ernestu in po meni je samo povpraševal. Pri takih razmerah ni bilo čuda, če mi je proti mojemu očetu okamenelo srce. Bil sem tihega, podanega značaja. Pa saj je bil ta Ernest človek, ki ga je moral vsakdo rad imeti. Prečudne moške krasote, imel je tudi zmožnost, priljubiti in prisladkati se v srce, da malokdo tako.

Prišla je Gregorju Lesovėj nekdanja zadnja ura. In tedaj sva stala z Ernestom pri postelji njegovi. Tega je prijel za roko in jemal slovo od njega. Ali mene, sin moj, mene je komaj videl! Milo se mi je storilo in sklonil sem se pri vznožju njegovega ležišča ter pričel glasno plakati. Počasi se je vzdignil bolnik.

»Vid!« dejal je. »Ubožec!«

Tako mi je govoril oče na smrtni postelji.